instagram.com/harmonija_knjige
facebook.com/harmonija_knjige
www.harmonijaknjige.rs

NASLOV ORIGINALA:
Melinda Gates
The Moment of Lift

Text copyright © 2019 by Melinda Gates.
Published by arrangement with Flatiron Books. All rights reserved.
Za izdanje na srpskom jeziku © Publik praktikum 2019

ZA IZDAVAČA:
Marko Sabovljević

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
Marina Sabovljević

PREVOD:
Ivana Tomić

LEKTURA:
Borka Slepčević

DIZAJN KORICE:
Siniša Subotić

ŠTAMPA:
Alpha print, Zemun

TIRAŽ:
1000

IZDAVAČ:
Publik praktikum
Dobrovoljačka 10/I, Zemun
office@publikpraktikum.rs
011/4202 544; 011/4202 545

Sva prava su zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se kopirati ni prenositi u bilo kom obliku ili bilo kojim sredstvima, elektronskim ili mehaničkim, uključujući fotokopiranje, snimanje ili bilo koji sistem za skladištenje i pretraživanje informacija, bez pismenog odobrenja izdavača.

MELINDA GEJTS

TRENUTAK UZDIZANJA

HARMONIJA

Za Džen, Rorija i Fibi

Sadržaj

Uvod
11

Prvo poglavlje
Kako je nastala divna ideja
15

Drugo poglavlje
Osnaživanje majki: *Zdravlje majke i novorođenčeta*
35

Treće poglavlje
Sve što je dobro: *Planiranje porodice*
56

Četvrto poglavlje
Digni glavu: *Devojčice u školskim klupama*
86

Peto poglavlje
Prećutna nejednakost: *Neplaćeni rad*
107

Šesto poglavlje

Kad devojčica nema glas: *Dečji brakovi*

136

Sedmo poglavlje

Rodne predrasude: *Žene u poljoprivredi*

156

Osmo poglavlje

Kako da stvorimo novu kulturu: *Žene na radnim mestima*

176

Deveto poglavlje

Pustite da vam se srce slomi: *Uzdizanje zajedništva*

209

Epilog

228

Najviše se plašimo svoje neizmerne snage.

Merijen Vilijamson

Uvod

Kad sam bila mala, lansiranje u svemir bilo je važan deo mog života. Odrasla sam u Dalasu, u Teksasu, u katoličkoj porodici s četvoro dece. Majka mi je bila domaćica, a tata je bio inženjer za letove u svemir. Radio je na programu Apolo. Na dan lansiranja svi smo se ukrcali u auto i odvezli do kuće tatinog prijatelja, takođe inženjera koji je radio na programu Apolo. Zajedno smo pratili šta se dešava. Još osećam napetost u kostima, kao da i dalje čujem odbrojavanje: „Dvadeset sekundi. Odbrojavanje se nastavlja. Još petnaest sekundi. Unutrašnji pogon. Dvanaest, jedanaest, deset. Paljenje. Šest, pet, četiri, tri, dva, jedan, nula. Svi motori rade! Lansiranje. Lansiranje!"

Uvek sam se ježila u trenucima kad se motori upale, zemlja zatrese, a raketa krene u nebo. Nedavno sam kod Marka Nepa, jednog od mojih omiljenih pisaca, naišla na izraz *trenutak uzdizanja.* Tim rečima opisuje trenutak milosti. „Nešto se podiže kao marama na vetru", piše Mark. Bol jenjava. Oseća da je celovit.

Markov prikaz uzdizanja prožet je čudom. Za mene čudo ima dva značenja – divljenje i radoznalost. Osećam ogromno divljenje, ali i podjednaku radoznalost. *Hoću da znam kako nastaje uzdizanje.*

S vremena na vreme, svi bismo se našli u avionu i nestrpljivo čekali da se odvoji od zemlje posle dugog rulanja pistom. Kad su deca bila mala, pre nego što bismo poleteli, govorila sam im: *Točkovi, točkovi, točkovi,* a čim se odvoji od zemlje: *Kriiiiila!* Kad su malo porasli, zajedno smo to govorili godinama. Često se dešavalo da kažem *Točkovi, točkovi, točkovi* više puta nego što smo očekivali i onda bih se zapitala zašto mu treba toliko vremena da uzleti.

Stvarno, zašto je ponekad toliko dugo potrebno? Zašto nekad uzleti mnogo brže? Šta je presudno da sile koje nas vuku nagore postanu jače od sila koje nas vuku nadole? Kako se uzdižemo sa zemlje? Kako polećemo?

Dvadeset godina putovala sam po svetu radeći za fondaciju koju sam osnovala sa svojim mužem Bilom i pitala se:

Kako da ubrzamo trenutak uzdizanja za ljudski rod, naročito za žene? Kad uzdignete žene, uzdići ćete čovečanstvo.

Kako da pokrenemo trenutak uzdizanja u srcu ljudi tako da požele da uzdignu žene? Da bismo uzdigli žene, ponekad samo treba da prestanemo da ih vučemo dole.

Na svojim putovanjima shvatila sam da milioni žena žele da odluče hoće li imati decu i kada, ali im to nije dozvoljeno. Nemaju pristup sredstvima za kontracepciju. Nekim ženama i devojkama uskraćena su i druga prava – da odlučuju hoće li se udati i za koga. Uskraćeno im je pravo na obrazovanje. Na zaradu. Na rad van kuće. Pravo da troše svoj novac. Da planiraju svoj budžet. Da pokrenu svoju firmu. Da podignu kredit. Da poseduju nekretnine. Da se razvedu. Da odu na pregled. Da rade u kancelariji. Da voze bicikl. Da voze auto. Da studiraju. Da studiraju programiranje. Da nađu investitore. Sva ta prava uskraćena su ženama u nekim delovima sveta. Neka od ovih prava zabranjena su zakonom, a neka su zvanično dozvoljena, ali zahvaljujući predrasudama društva, ženama su ipak uskraćena.

Moje putovanje počelo je javnim zagovaranjem planiranja porodice. Kasnije sam počela da skrećem pažnju javnosti i na druge teme. Brzo sam shvatila – zato što su mi odmah

rekli – da nije dovoljno govoriti samo o planiranju porodice, čak ni o svim izazovima koje sam upravo pomenula. Moram da se založim za žene. Ubrzo sam shvatila da nećemo postati jednake muškarcima osvajajući jedno po jedno pravo – uspećemo u tome samo ako osvojimo svoja prava u talasima, tako što ćemo postati osnažene!

Ove lekcije naučila sam od izuzetnih ljudi koje želim da vam predstavim. Neki će vam slomiti srce. Neki će vas dovesti do suza. Ovi heroji sagradili su škole, spasli živote, okončali ratove, osnažili devojčice i promenili kulture. Nadahnuće vas. Nadahnuli su i mene.

Pokazali su mi šta se sve menja uzdizanjem žena. Sad hoću da svi to vidite! Pokazali su mi kako svako od nas može da promeni nešto. Sad hoću da svi to saznate! Zato sam i napisala ovu knjigu – da bih s vama podelila priče o ljudima koji su mom životu podarili fokus i svest o hitnosti. Hoću da svako od nas vidi kako jedni drugima možemo pomoći u ispoljavanju punih potencijala. Motori su upaljeni. Zemlja se trese. Polećemo! Sada imamo više znanja, energije i moralnog uvida da se oslobodimo šablona istorije. Sada nam treba pomoć svakog zagovornika prava žena i muškaraca. Niko ne treba da bude izostavljen. Svi se moraju uključiti. Naš poziv je da uzdignemo žene. Kad se udružimo u tom zajedničkom poduhvatu, prerašćemo u silu koja vuče nagore.

PRVO POGLAVLJE

Kako je nastala divna ideja

Prvo ću reći nešto o svojoj prošlosti. Pohađala sam Ursulin akademiju, žensku katoličku srednju školu u Dalasu. Na poslednjoj godini obišla sam studentski grad u okviru Univerziteta Djuk i zapanjila me je njihova katedra za informatiku. Tada sam odlučila. Upisala sam se na Univerzitet Djuk i pet godina kasnije diplomirala sam na informatici i magistrirala na ekonomiji. Dobila sam ponudu za posao od *IBM-a* jer sam nekoliko sezona radila kod njih po dva meseca. Ipak, odbila sam da se zaposlim kod njih i, umesto toga, konkurisala u maloj softverskoj firmi po imenu *Majkrosoft.* Devet godina provela sam u *Majkrosoftu* na različitim radnim mestima. Na kraju sam postala direktor proizvoda za informacione tehnologije. Danas se bavim filantropskim radom. Najveći deo vremena provodim tražeći načine da poboljšam život mnogih ljudi. Često brinem da ću ih izneveriti ako ne uspem. Osim toga, udata sam za Bila Gejtsa. Venčali smo se za Novu godinu 1994. Imamo troje dece.

Bila je to kratka priča o prošlosti. Sada ću vam ispričati dužu priču – o svom putu ka osnaživanju žena. Dok sam se

trudila da osnažim druge, shvatila sam da mene osnažuju drugi.

U jesen 1995, pošto smo Bil i ja bili već gotovo dve godine u braku, spremali smo se da otputujemo u Kinu. Tada sam otkrila da sam trudna. To putovanje bilo nam je veoma važno. Bil je retko uzimao slobodne dane, a trebalo je da idemo s drugim parovima. Nisam htela da nam pokvarim putovanje, pa sam odlučila da kažem Bilu za bebu tek kad se vratimo. Dan i po razmišljala sam šta da radim. *Sačekaću.* Onda sam shvatila... *Ne, moram da mu kažem. Šta ako nešto pođe po zlu?* I najvažnije... *Moram mu reći jer to je i njegova beba.*

Jednog jutra, pre nego što je krenuo na posao, rekla sam Bilu da moramo da razgovaramo. Prvo se oduševio zbog trudnoće, a onda je rekao: „Zar si stvarno mislila da mi ne kažeš? Je l' me zezaš?"

Nije mi trebalo mnogo vremena da smislim prvu lošu ideju u ulozi roditelja.

Otišli smo u Kinu i sjajno smo se proveli. Trudnoća me nije omela ni u čemu. U jednom trenutku, dok smo bili u starom muzeju u zapadnoj Kini, kustos je otvorio sarkofag i zapahnuo me je smrad koji me je podsetio na to da se jutarnje mučnine ne javljaju samo ujutro. Jedna od mojih drugarica, koja me je videla kako trčim napolje, pomislila je: *Melinda je trudna.*

Dok smo se vraćali iz Kine, Bil i ja smo se odvojili od grupe da bismo proveli malo vremena nasamo. Bil se zaprepastio kad sam mu rekla: „Kad se porodim, više se ne vraćam na posao." Zapanjio se: „Kako to misliš – ne vraćaš se na posao?" „Dovoljno smo srećni, ne treba nam moja plata", rekla sam. „Vreme je da razmislimo kako želimo da gajimo decu. Ti nećeš skratiti radno vreme, a ja ne znam kako da postižem dobre rezultate na poslu i da se istovremeno posvetim porodici."

Prenosim vam ovaj poverljivi razgovor s Bilom da bih na samom početku istakla nešto veoma važno – kad sam se prvi

put suočila s pitanjima i izazovima zaposlene žene i majke, nisam bila dorasla tome. Tada sam imala određeni model u mislima, i to model koji nije bio plod svesnosti – muškarci rade, a žene ostaju kod kuće. Iskreno, mislim da je to odlična zamisao ako žene žele da budu domaćice. Ipak, to treba da bude izbor, a ne nešto što radimo jer mislimo da nemamo izbor. Ne kajem se zbog svoje odluke. Ponovo bih uradila isto, ali tada sam mislila da tako moram.

Kad su me prvi put pitali da li sam feministkinja, nisam znala šta da odgovorim jer nisam sebe doživljavala kao feministkinju. Mislim da tada nisam ni znala ko su feministkinje. U to vreme naša ćerka Džen još nije bila napunila godinu dana.

Dvadeset dve godine kasnije, mogu reći da sam vatrena feministkinja. Jednostavno je. Feministkinje veruju da *svaka* žena može da upotrebi svoj glas i iskoristi svoje potencijale, da pripadnici oba pola zajedno treba da sruše barijere i okončaju predrasude koje i dalje sprečavaju žene u razvoju.

Ni pre deset godina nisam mogla sebe da nazovem ubeđenom feministkinjom. Shvatila sam jednog dana, slušajući priče žena u izuzetno teškim situacijama, iz kojih sam izvukla pouke o uzrocima nejednakosti i o ostvarivanju potencijala svakog bića.

Ta spoznaja došla mi je kasnije. Tada, 1996. godine, sve sam posmatrala kroz prizmu uloga polova, koja mi je bila dobro poznata. Zato sam rekla Bilu: „Ne vraćam se na posao."

Bil se zbunio. Moj posao u *Majkrosoftu* bio je veliki deo našeg zajedničkog života. Bil je suosnivač kompanije od 1975, a ja sam radila tamo od 1987. Bila sam jedina žena master poslovne administracije. Upoznali smo se ubrzo pošto sam počela da radim u *Majkrosoftu*. Bila sam na poslovnom putu u Njujorku i cimer (tada smo delili sobe da bismo uštedeli) mi je rekao da siđem na večeru za koju nisam ni znala. Zakasnila sam. Kad sam stigla, sva mesta su bila popunjena. Samo su za jednim stolom bile dve prazne stolice, jedna do druge. Sela sam za taj sto. Nekoliko minuta kasnije, došao je Bil i seo pored mene.

Razgovarali smo za večerom. Videla sam da je zainteresovan, ali nismo bili u kontaktu posle toga. Jednog subotnjeg popodneva sreli smo se na parkingu ispred firme. Započeo je razgovor i pozvao me da izađemo dve nedelje posle petka. Nasmejala sam se: „Nije mi to dovoljno spontano. Pitaj me za nekoliko dana", rekla sam mu i dala svoj broj telefona. Dva sata kasnije pozvao me je da izađemo te večeri. „Je li ti ovo dovoljno spontano?", pitao je.

Otkrili smo da imamo mnogo zajedničkog. Oboje volimo slagalice i imamo takmičarski duh. Nadmetali smo se u slaganju slagalice i rešavali zadatke iz matematike. Mislim da sam ga privukla kad sam ga pobedila u rešavanju zadataka i u kluedu (u društvenoj igri gde učesnici traže ubicu na osnovu iznetih dokaza). Preporučio mi je da pročitam *Velikog Getsbija,* njegovu omiljenu knjigu, ali već sam je bila pročitala dvaput. Možda je tada shvatio da je upoznao pravu osobu. Svoju romantičnu pravu osobu, kako on kaže. Shvatila sam da je Bil pravi kad sam videla šta sluša – Frenka Sinatru i Dion Vorvik. Kad smo se verili, neko ga je pitao: „Šta Melinda budi u tebi?" „Želju da se oženim", odgovorio je Bil.

Vera u moć i važnost softvera bila je još jedna zajednička karika između nas dvoje. Znali smo da će pisanje programa za lične računare pojedincima dati moć koju su nekad imale samo institucije i da će široka upotreba kompjutera promeniti svet. Zato smo oduševljeno radili na softveru u *Majkrosoftu,* svakog dana dajući sve od sebe.

Dok smo razgovarali o bebi, oboje smo shvatili da su naši zajednički dani u kompaniji završeni. Rekla sam mu da se neću vratiti na posao čak ni kad deca porastu. Razmišljala sam o tome i pre nego što sam zatrudnela. Razgovarala sam sa svojim prijateljicama i koleginicama, ali dok smo čekali Džen, definitivno sam odlučila. Bil nije pokušavao da me odgovori od onoga što sam zacrtala. Samo je neprekidno ponavljao: „Stvarno?!"

Kad se približio porođaj, Bil me je pitao: „A šta ćeš raditi?" Toliko sam volela svoj posao da nisam mogla ni da zamislim

život bez rada. Bil je očekivao da ću započeti novi posao čim se porodim.

Nije pogrešio. Ubrzo sam potražila kreativni ventil. Kad sam napustila *Majkrosoft,* strastveno sam se posvetila uvođenju devojaka i žena u svet tehnologije koji je učinio mnogo za mene, u srednjoj školi, na fakultetu i kasnije u životu.

U srednjoj školi učili su nas o pravdi u društvu, kao i o akademskim vrednostima, ali ni sami nisu pobedili rodne predrasude koje i danas dominiraju u društvu. U blizini naše srednje škole bila je muška katolička srednja škola. Dve obrazovne ustanove bile su povezane. Mi smo odlazile u njihovu školu da učimo matematiku i fiziku, a oni su dolazili u našu da uče daktilografiju.

Pre nego što sam upisala završnu godinu, naša profesorka matematike, gospođica Bauer, videla je kompjutere *epl II+* na konferenciji matematičara u Ostinu. Vratila se na posao i rekla upravnici, sestri Rejčel: „Moramo da nabavimo računare za devojke." Upravnica je pitala: „Šta će nam kad niko ne zna da ih koristi?" Gospođica Bauer je odgovorila: „Ako ih kupite, naučiću da ih koristim i podučavaću devojke." Uprava je zavukla ruku u džep i kupila pet ličnih računara – pet kompjutera za šesto devojaka i jedan štampač.

Gospođica Bauer uložila je vreme i novac. Vozila je u severni Teksas, na državni fakultet, gde je učila informatiku noću da bi nama predavala danju. Dobila je diplomu mastera, a mi smo imale najviše koristi od toga. Pravile smo programe za rešavanje zadataka iz matematike, pretvarale smo brojeve u različite osnove i kreirale jednostavne, animirane grafičke sadržaje. Jednom prilikom, napravila sam četvrtastog smajlija koji se kreće po ekranu u ritmu Diznijeve pesme *Ovaj svet je mali.* Bio je to vrlo oskudan projekat, ali u to vreme kompjuteri nisu bili toliko razvijeni. Nisam znala koliko je moj poduhvat skroman. Bila sam ponosna na njega!

Zahvaljujući srećnim okolnostima i nastavnici koja je rekla: „Moramo da nabavimo računare za devojke", shvatila sam da volim kompjutere. Gospođica Bauer bila je prvi borac

za mesto žena u svetu tehnologije, a u godinama nakon srednje škole shvatila sam da nam je potrebno mnogo više žena u toj oblasti. Na fakultetu sam učila kodiranje s mladićima. Na master studijama poslovne administracije u *Majkrosoftu* bili su samo muškarci. Kad sam došla na razgovor za posao, u komisiji nije bilo nijedne žene. Osećala sam da to nije u redu.

Htela sam da žene dobiju dobre prilike i tome sam posvetila svoj prvi filantropski posao nedugo nakon što se Džen rodila. Mislila sam da će devojčice dobiti pristup informatici ako ljude iz lokalnih škola zainteresujem za nabavku kompjutera. Zahvaljujući tom radu, neke škole su dobile kompjutere. Što sam se više bavila time, brže sam uviđala da bi opremanje svake škole u zemlji mnogo koštalo.

Bil iskreno veruje da tehnologija treba da bude dostupna svima. U to vreme *Majkrosoft* se bavio manjim projektima kako bi ljudima omogućio pristup internetu tako što je poklanjao kompjutere bibliotekama. Kad je projekat završen, zakazan je sastanak u kompaniji da bi se Bilu predstavili rezultati. „Trebalo bi da čuješ nešto o tome", rekao mi je, „ovo bi moglo da bude interesantno za oboje." Kad smo čuli podatke, Bil i ja smo se pogledali i istovremeno rekli jedno drugom: „Možda bi ovo trebalo da uradimo u celoj zemlji. Šta misliš o tome?"

Naša fondacija tada je bila samo ideja. Verovali smo da svaki život vredi podjednako, ali videli smo da svet ne funkcioniše tako. Siromaštvo i bolesti bespoštedno su pogađali neke oblasti. Hteli smo da osnujemo fondaciju za borbu protiv nejednakosti, ali nismo imali nikoga ko bi stao na njeno čelo. Nisam mogla da se posvetim tome jer smo imali malo dete. U to vreme Peti Stounsifajer, izvršna direktorka u *Majkrosoftu,* koju smo Bil i ja izuzetno cenili, napuštala je posao. Na oproštajnoj zabavi prišli smo joj i pitali je da vodi taj projekat. Pristala je i postala prva zaposlena u fondaciji. Volontirala je u maloj kancelariji iznad picerije.

Tako smo započeli filantropski rad. Imala sam malo vremena da se uključim u rad fondacije jer smo dobili sina Rorija kad je Džen napunila tri godine.

Kad se prisetim svega, shvatam da sam se tada suočavala sa životnim pitanjem: „Želiš li karijeru ili hoćeš da se u potpunosti posvetiš deci?" Moj odgovor je bio – da! Prvo sam htela karijeru, zatim da budem domaćica, zatim sam se posvetila i deci i karijeri i sada se ponovo bavim svojim poslom. Imala sam priliku da razvijem dve karijere i uživam u porodici svojih snova jer, srećom, nisam morala da zarađujem. Postoji još jedan razlog kojeg godinama nisam bila svesna – imala sam malu pilulu koja mi je omogućila da odlučim kad ću zatrudneti.

Ironično, dok smo Bil i ja smišljali načine da poboljšamo položaj ugroženih grupa, nikad nam nije palo na pamet da povežemo najsiromašnije ljude na svetu sa sredstvima za kontracepciju, koje sam i sama koristila da bih poboljšala kvalitet našeg porodičnog života. Od početka smo govorili o važnosti planiranja porodice, ali nismo u potpunosti shvatali njegovu vrednost. Nisam znala da će me upravo ta tema lansirati u žižu javnosti.

Ipak, očigledno je da sam razumela koliko je kontracepcija važna za moju porodicu. Nisam slučajno zatrudnela gotovo deset godina nakon što sam se zaposlila u *Majkrosoftu,* baš kad smo Bil i ja postali spremni za ulogu roditelja. Rori nije slučajno rođen tri godine posle Džen, a Fibi nije slučajno tri godine mlađa od Rorija. Bil i ja smo odlučili da bude tako. Naravno, imali smo sreće što sam zatrudnela kad sam htela. Pored toga, imala sam mogućnost i da *ne zatrudnim* kad to nisam želela. Zahvaljujući tome, imamo život i porodicu kakvu želimo.

Potraga za velikom idejom koja nam je promakla

Bil i ja zvanično smo osnovali Fondaciju Bila i Melinde Gejts 2000. godine tako što smo spojili Gejtsovu fondaciju za stipendije i Fondaciju Vilijema H. Gejtsa. Fondacija nosi naziv po nama dvoma jer sam imala veliku ulogu u njenom

vođenju, mnogo veću nego Bil, koji je u to vreme, kao i narednih osam godina, bio posvećen radu u *Majkrosoftu*. U to vreme imali smo dvoje dece – Džen je imala četiri godine i tek je krenula u vrtić, a Rori je imao samo godinu dana. Ipak, jedva sam čekala da se pozabavim poslom. Jasno sam stavila do znanja svima da želim da radim iza kulisa. Htela sam da proučim probleme, da učim na putovanjima i razradim strategiju. Dugo nisam zastupala fondaciju u javnosti. Na Bilovom primeru videla sam šta znači biti poznat i to mi se nije dopalo. Najvažnije mi je bilo da ne budem dugo daleko od dece – htela sam da im pružim normalno detinjstvo koliko god je to bilo moguće. Znala sam da ću teže sačuvati privatnost dece ako istupam u javnosti, a to mi je bilo veoma važno. (Kad su krenuli u školu, upisala sam ih pod svojim devojačkim prezimenom, Frenč, kako bi ostali koliko-toliko anonimni.) Osim toga, htela sam da izmaknem očima javnosti zato što sam perfekcionista. Uvek sam želela da imam odgovor na svako pitanje, a u tom trenutku nisam bila spremna da govorim u ime fondacije. Svima sam rekla da neću držati govore, niti davati intervjue. Bio je to Bilov posao, bar u početku.

Čim smo krenuli, zapitali smo se koje probleme nisu rešile vlade i nevladine organizacije. Tragali smo za rešenjima koja su njima promakla. Želeli smo da otkrijemo oblast u kojoj će mala investicija pokrenuti ogroman napredak. Na putu u Afriku, 1993, godinu dana pre nego što smo se venčali, naučili smo mnogo. Bio je to samo početak jer tada još nismo imali fondaciju i nismo znali kako da svojim investicijama unapredimo živote.

Videli smo prizore koje nikad nismo zaboravili. Na putu izvan grada videla sam trudnicu. Na leđima je nosila bebu, a na glavi naramak drva. Očigledno je dugo pešačila, bosa. Muškarci koje sam viđala imali su japanke na nogama i cigarete u rukama. Nisu brinuli o deci, niti su nosili teret. Što smo više odmicali, viđali smo sve više žena s teškim teretom. Poželela sam da naučim više o njihovom načinu života.

Kad smo se vratili iz Afrike, Bil i ja smo priredili banket u čast Neta Kohejna, tadašnjeg direktora Univerziteta Djuk. Do tada nikad nisam organizovala ništa slično, ali sad mi je drago što je tako sve počelo. Tom prilikom, jedan istraživač skrenuo nam je pažnju na činjenicu da u siromašnim zemljama veliki broj dece umire od dijareje i da bi im naša oralna sredstva za rehidrataciju mogla spasti život. Ubrzo nakon toga kolega nam je preporučio da pročitamo *Izveštaj o svetskom razvoju za 1993. godinu.* U njemu je pisalo da bi se veliki broj smrtnih slučajeva mogao izbeći jeftinim intervencijama kojima mnogi ljudi nemaju pristup. Niko se nije pozabavio time. Tada smo Bil i ja pročitali srceparajući članak Nikolasa Kristofa u *Njujork tajmsu* o milionima dece u nerazvijenim zemljama koja umiru od dijareje. Sve što smo čuli i pročitali imalo je istu poruku – deca u siromašnim zemljama umirala su od bolesti od kojih nije umrlo nijedno dete u Sjedinjenim Američkim Državama.

Ponekad ne usvajamo nove podatke i uvide dok ih ne čujemo iz različitih izvora, a kad to učinimo, sve kockice počnu da se uklapaju. Dok smo čitali o deci koja umiru od izlečivih bolesti, Bil i ja smo pomislili: *Možda možemo da im pomognemo.*

Zapanjilo nas je što ta tema nikoga nije zanimala. U svojim govorima Bil je navodio primer avionske nesreće. Ako se avion sruši, pogine trista putnika. To je velika tragedija za porodice i sve novine pišu o tome. Istog dana trideset hiljada dece umre i ni u jednim novinama niko ne piše o tome. Nismo ni znali za tu decu zato što se bogate zemlje ne zanimaju za ono što se dešava u siromašnim zemljama. Bio je to šok za moju savest – milioni dece umiru samo zato što su siromašna, a mi za to ne čujemo zato što potiču iz zemalja u razvoju. Tada smo započeli rad na unapređenju globalnog zdravlja. Uvideli smo kako možemo da promenimo nešto.

Svoj globalni rad posvetili smo spasavanju dece i prvo smo investirali u vakcine. Prenerazili smo se kad smo čuli da je vakcinama iz Amerike potrebno od petnaest do dvadeset godina da dopru do dece u siromašnim zemljama koja

umiru od bolesti iskorenjenih u razvijenim državama. Tada smo prvi put shvatili da niko nije zainteresovan da pomogne siromašnoj deci. Milioni mališana umiru.

Bila je to za nas najvažnija lekcija. Alarmirali smo vlade i njihove organizacije i oformili smo Globalni savez za vakcine i imunizaciju (GAVI) kako bismo mehanizmima tržišta obezbedili vakcine svakom detetu u svetu. Još jedna lekcija stalno nam se ponavljala – siromaštvo i bolest uvek su povezani. Nijedan problem nije izolovan.

Na jednom od svojih prvih putovanja vezanih za rad fondacije, otišla sam u Malavi. Videla sam da žene s decom stoje u nepreglednim redovima za vakcine. U razgovoru s njima saznala sam da je većina došla peške iz udaljenih krajeva. Mnoge su prešle po dvadeset ili dvadeset pet kilometara. Ponele su hranu za taj dan. Nisu vodile samo decu koja su primala vakcinu već i svu svoju ostalu decu. Bio je to težak dan za žene čiji je život već bio dovoljno komplikovan. Pokušavali smo da im pomognemo i podsticali smo majke da dovedu decu na vakcinaciju.

Sećam se da sam tada srela jednu mladu majku s nekoliko dece i pitala je: „Je l' vodiš decu da prime vakcine?"

„Šta je s mojom vakcinom?", pitala je žena. „Zašto moram da pešačim dvadeset kilometara po ovoj vrućini da bih dobila svoju vakcinu?" Nije pričala o vakcini, već o injekciji, dugoročnom sredstvu za kontracepciju, *depo-provera.*

Već je imala više dece nego što može da prehrani. Bojala se da će ponovo zatrudneti. Plašilo ju je celodnevno pešačenje s malom decom do klinike u kojoj možda neće ni imati njenu injekciju. Bila je samo jedna od mnogih majki koje su mi skretale pažnju s problema vakcinacije na pitanje planiranja porodice.

Sećam se putovanja u selo u Nigeru, gde sam posetila majku Sejsi Sejni, čije se šestoro dece otimalo za njenu pažnju dok smo razgovarale. Rekla mi je ono što sam čula od mnogih drugih žena: „Ne bi bilo fer kad bih rodila još jedno dete – ne mogu da prehranim ni ovu koju već imam."